

set på Twitter

"Kravet om, at man skal bestille bord mindst en halv time før, man besøger en bar eller et værts-hus, viser desværre, at alt for mange af vores politikere lever et liv langt væk fra virkeligheden, som den udfolder sig for store dele af befolkningen."

PER CLAUSEN, BYRÅDSMEDLEM FOR ENHEDSLISTEN I AALBORG OG FORMAND FOR MAGISTRERES A-KASSE

Giv bogbranchen en hjælpende hånd. Sænk momsens på bøger

AF KRISTOFFER LINDHARDT WEISS

VERDEN OMKRING OS har for længst indset, at bogoms er kulturpolitik. Ikke bare et lille ligegyldigt hjørne af et perifært politikområde. Den er en central del af fremtidens kultur- og mediepolitik. Den er bydende nødvendig for sammenhængskraften i den danske sprog- og kulturred, der aldrig har været mere udsat.

Bøger – digitale eller lavet af papir – er en del af åndslivets "kritiske infrastruktur". Ligesom vi har brug for forsyningsikkerhed af el, vand og varme, så har samfundet brug for åndelig forsyningsikkerhed. Det er trods alt stadig i bogen, at tidens vigtigste idéer og viden formuleres og deles. De garanterer en stadig tilstrømning af viden, der bliver stillet til rådighed for os allesammen. Sammen med de velbesøgte biblioteker og boghandlerne med deres personlige rådgivning (som ingen algoritme på nettet kan matche) og selvfølgelig de mange forfattere, der tager det på sig at dele deres inspiration og viden med resten af verden. Når de samles op af andre medi-

er, giver det en *trickle down-effekt* af perspektiver på samfund og kultur, som det er ret svært at forestille sig, at vi skulle kunne leve uden. Det handler ikke om at være sentimental på vegne af bogen som medie, men en reel bekymring for, hvordan fremtiden ser ud for bogbranchen.

NOGET ER VED AT SKE, og corona sætter en stod fed streg under krisen. Danmark indtager en suveræn europæisk førsteplads i bogoms. I Sverige er momsens på bøger på 6 procent. I Norge 0 procent. England 0 procent. Frankrig 5,5 procent. I Danmark er bogomsens 25 procent. Det skævvrider naturligvis markedet sammenlignet med vores naboer. Om det er en kriminalroman eller Kants samlede værker, så vil en lavere moms betyde, at flere vil føle sig fristet til – og have mulighed for – at kaste en bog i indkøbskurven. Flere vil få noget ud af at skrive en bog, og forlagene vil være bedre rustet til at sikre udgivelser af allerhøjeste kvalitet, der kan indgå i den offentlige debat.

Det er uforståeligt, at danske politikere ikke for længst har grebet muligheden for at anerkende bogbranchens enorme

betydning i det økosystem af viden og kritik, der er selve demokratets motor.

I det kommende medieforlig får de chancen for at lave en tværpolitisk aftale, der langt om længe skaber en økonomisk bæredygtig branche. Mediepolitik handler om selve livsnerven i vores demokrati, nemlig den demokratiske samtale, kritik af autoriteter uanset politisk standpunkt og almindelig meningsudveksling. Bøger, eller rettere den viden, der er i dem, er den benzin, der fylder demokratets tank med nyt brændstof. Men kritikmoto-

ren kører kun, hvis den er velplejet.

Desværre kan man ikke tage for givet, at bøgerne vil strømme ud på det frie marked i fremtiden. Politisk må man ikke forsøme at give bogbranchen en hjælpende hånd ved at nedsætte momsens på bøger. Det vil ikke kun sætte gang i salget her og nu, men på langt sigt sikre branchens overlevelse.

▲ Politikerne bør anerkende bogbranchens enorme betydning som demokratets motor, mener Kristoffer Lindhardt Weiss. Her ses Tarp Boghandel i København. – Foto: Julie Meldhede Kristensen.

Kristoffer Lindhardt Weiss er direktør i Arkitektens Forlag.

Bertel Haarder i anledning af Dybbøl-dagen: Grundtvig og H.C. Andersen skrev faktisk hver en krigssalme

AF BERTEL HAARDER

I SALMEBOGEN ER DER to salmer, der direkte handler om krig. Det drejer sig naturligvis om de ulykkelige slesvigske krige, 1848-51 og 1864, hvor vi netop har markeret Dybbøl-dagen til minde om Danmarks nederlag til den preussiske hær ved Dybbøl den 18. april 1864.

Det gælder for det første salme 709, "Alfader, du hvis navn i nord ...", som er skrevet af Grundtvig i 1848 under indtryk af oprøret i den tyske del af Slesvig imod den enevældige danske konge. De slesvig-holstenske oprørere ville ikke være med i det kommende danske demokrati. De ville have deres eget demokrati i her-tugdømmerne Slesvig og Holsten. De erobrede garnisonen i Rendsborg ved Ejderfloden og tilkaldte hjælp sydfra.

Hele Jylland blev besat, men blev reddet af Rusland, der fik Prøjsen til at

trække sig ud, så den danske hær på 50.000 mand kunne slå den slesvig-holstenske på 40.000 mand i et blodigt slag ved Isted Hede syd for Flensborg.

Derom skrev Grundtvig den ufatteligt smukke og bevægende salme "Guds fred med vore døde i Danmarks rosengård", som retteligt burde være med i salmebogen. Det var den, Christian X citerede efter Besættelsen – så bevæget, at hans stemme knækkede.

Til gengæld kom Grundtvigs "Alfader, du hvis navn i nord ..." altså med i salmebogen. Den står lige før "Kærlighed til fædrelandet", og man kan og begge salmer sige, at de på en måde handler mere om Danmark end om Gud.

For Grundtvig hænger det kristelige sammen med det folkelige (det nationale), fordi det folkelige er det element, evangeliet må tale ind i. Salmen ryster af skæbnung uvished om Danmarks fremtid:

"Og Danmark under strenge kår / imellem fjender stærke / sig trøstet i

seks hundred år / ved Kristi korses mærke / og fulgte svagt, men ærlig dog / hans kølvand under Dannebrog / gik end det stridt mod strømmen."

"O, væk da op hos os om bord / den kæmpe-ånd, som sover! / Giv ham at tale kraftens ord / som kuer vind og vover! / Ja, frels os, du, som ene kan / så lydt fra danskens fædreland / må tone takkesang!

DET VIL NOK OVERRASKE de fleste, at salmebogen rummer endnu en krigssalme, tilmed af H.C. Andersen, skrevet i katastrofeåret 1864:

"Jeg har en angst som aldrig før / som stod jeg foran dødens dør / og måtte ind og styrte ned / i mørke og i ensomhed. / Jeg drives frem med stormens hast, / Oh Herre, Herre, hold mig fast!"

Det er en hudløst ulykkelig sjæl, der jamrer og trygler. Over hvad? Over "Lille Viggo", som vi kender fra vuggesangen "Lille Viggo, vil du ride ranke". Lille Viggo var blevet stor og meldte

sig som frivillig i krigen i 1864, var med i nederlaget på Dybbøl, blev såret og forsvandt i måneder, mens forældrene og deres husven Andersen forståeligt nok var dybt fortvivlede, hvad man kan forvise sig om ved at læse Andersens minutløse dagbøger.

Viggo kom sig aldrig helt, blev ansat i et ministerium og boede i det lille hus, som hans far, etatsråden, byggede til ham i husets have. Der boede Viggo med sin lille kone, Louise Collin, og sønnen, Sten Drewsen, der har skrevet erindringer om de forfattere, der kom i huset, blandt andet J.P. Jakobsen og Holger Drachmann (sidstnævnte huggede senere hans norske kæreste!). Selv fordrev Viggo tiden med at skrive epistler om kærlighedens væsen.

Viggo Drewsens hus købte min kone og jeg intetanende i 1975. Vi bor stadig på matriklen.

Bertel Haarder er medlem af Folketinget for Venstre og præsident for Nordisk Råd.

■ Det vil nok overraske de fleste, at salmebogen rummer endnu en krigssalme, tilmed af H.C. Andersen, skrevet i katastrofeåret 1864.

ordet

Tonefaldet er afgørende

AF THOMAS KRISTENSEN

ordet@k.dk

"Mine får hører min røst, og jeg kender dem, og de følger mig. Og jeg giver dem evigt liv."

Johannesevangeliet 10,27

STEMMEN AFSLØRER OS. Vi kender hinanden på stemmen. Hvordan mon Jesu røst har lydt? Ja, flere steder står der, at han talte med myndighed, altså med en troværdig stemme, som indgav tillid og respekt. Det var derfor, disciplene fulgte ham. Det var derfor, folk i almindelighed lyttede til ham. Det var så også derfor, nogle blev gale og foragede og vendte Jesus ryggen. Der var noget særligt med hans stemme: Han talte sjældent vredt og voldsomt, men altid med en myndighed, så folk ikke kunne smutte udenom, men måtte tage stilling.

Fårene kender hyrden på stemmen. Når Jesus kalder sig selv den gode hyrde, så betyder det både den rigtige og sande hyrde, den fårene skal følge. Det betyder også den omsorgsfulde hyrde. Den, fårene trygt kan følge. Hvorfor mon de taler forbi hinanden, Jesus og folket? Vel, det sker også somme tider for os. Vi hører den andens stemme, men vi hører ikke, hvad der bliver sagt. Og omvendt får vi svar, som vi slet ikke har bedt om. Hvad skal der egentlig til, for at vi kan følge Jesus? Det er jo det dybe spørgsmål. Hvad skal der til, for at vi kan tro og blive frelst? To ting, siger Jesus til jøderne dengang, og til os: Lyt efter mit ord og tag imod mine gerninger! Dette er nok til, at vi kan gribes af Jesus, gribes af troen på ham og få vores evighed i hans nærhed.

Det er, når vi begynder at høre efter, vi kommer til at kende Jesus på stemmen. Vi finder aldrig troen og sandheden ved at blive stående, hvor vi er, og så forsøge at plukke lidt hist og lidt her. Jesus Kristus finder vi kun ved at fatte et andet sind og åbne hele vores lytteapparat for hans ord. Men da kan underet også ske! Guds Ånd rører ved os, så Jesu stemme bliver afgørende at høre og tryk at følge. Hans ord er fulde af liv. Vi bliver i det følgeskab, trods tvivl og anfægtelser. For vi ved, at skal vi frelses fra vore synder og svigt, så må han gøre det.

Og vi hører på hans røst, at det vil han!

Thomas Kristensen er pastor emeritus.

teologisk tanke

"Vi må indse, at vores sag er tabt, og hvis vi gør det, bliver det for os en sejrrig sag, for så ligger den i hænderne på ham, som har tilgivet og stadig tilgiver."

KARL BARTH, 1886-1968, SCHWEIZISK TEOLOG

kronik | Selvom sognepræst Morten Rydal skrev en tankevækkende lægmandskronik om forskning i tidlig islam, afviste to professorer straks kritikken. Men Rydal har flere væsentlige pointer, som fortjener at blive diskuteret, skriver lektor i religionsvidenskab

Klap lige hesten, islamforskere

KRISTELIGT DAGBLADS KRONIK 20. APRIL 2012

AF ANDERS KLOSTERGAARD PETERSEN

Lektor, institut for kultur og samfund, afdeling for religionsvidenskab, Aarhus Universitet

SOGNEPRÆST MORTEN RYDAL SKREV en tankevækkende og provokerende kronik om forskningen i tidlig islam i en nutidig dansk sammenhæng den 19. marts. Det skulle han ikke have gjort. Formskærelauget kom hurtigt efter ham i to kronikker. Først skrev professor ved Københavns Universitet Jakob Skovgaard-Petersen en kronik den 7. april, der i avisens spidsvinkel blev til: "Kritikken af danske islamforskere er ren Monty Python." Han føjede i ædruelighedens navn til, at han ikke selv forsker i tidlig islam.

Senest har professor mso ved Københavns Universitet Thomas Hoffmann sammen med adjunkt ved Syddansk Universitet Johanne Louise Christiansen også taget til genmæle den 13. april. Her lod overskriften: "Kritik af islamforskere er useriøs og polemisk." Jeg er enig i det polemiske, men synes, at påstanden om mangel på seriøsitet fortjener drøftelse.

RYDAL KALDTE SIG i kronikken for en glad amatør. Det er der et element af sandhed i, for ikke alene røg der en del finker fra fad i fremstillingen, men der var også flere forkerte påstande, der ikke vidnede om mere indgående kendskab til emnet. Omvendt synes jeg, mine kollegers svar var unødigt nedladende, ligesom det voldsomme genmæle kunne give indtryk af, at Rydal trykkede på et ømt punkt.

Al videnskab begynder med nysgerrighed og viljen til at sætte egne fordomme på prøve med risiko for, at man må opfinde sin verden på ny. Det er Odysseus billedet på. Efter at have lidt skibbrud redder han sig i land på en ukendt ø. Fra

sit skjul hører han kongedatteren Nausika lege med sine tjenerinder. Han ved ikke, hvad han står over for, men hans nysgerrighed vækkes: "Dog det er bedst, at jeg selv ser efter og skaffer mig kundskab!" Det er vel, hvad Rydal efterstræber. Det er prisværdigt, også selvom det kan være svært at skelne skidt fra kanel, når man bevæger sig ind i nyt land og ikke træder ad gjengrodede stier; men det er at foretrække for fordomsfuldhed.

JEG HAR GENTAGNE GANGE spurgt mine kolleger, som arbejder med islam, til flere af de forhold, som Rydal diskuterer omkring historiciteten i den traditionelle fremstilling af islams fremkomst. Hver gang har de været afvisende. Det gælder også den seneste kroniks forfattere, som begge har været ansat ved AU. Flere studerende har gennem årene spurgt til, hvorfor studiet af tidlig islam adskiller sig så markant fra undervisningen i tidlig kristusreligion i forhold til anvendelse af historisk-kritiske metoder.

Det hænger efter min bedste overbevisning sammen med, at disse metoder ikke mindst er blevet udviklet i sammenhæng med studiet af Bibelen. Det er en udvikling med snart 250 år bag sig. Men der er de sidste 50 år også sket meget inden for forskningen i tidlig islam. Det hører vi bare ikke særlig meget om i Danmark, og det er ærgerligt. Jeg har kendskab til flere internationalt førende islamforskere, som netop arbejder med studiet af islam ved hjælp af de samme metoder, der i bibelforskningen har været gængs i mere end 100 år. Der gælder særligt en anglo-amerikansk forskning,

men også en væsentlig fransk- og spansksproget litteratur om emnet, som jeg på intet tidspunkt har hørt refereret af mine danske kolleger.

Både Skovgaard-Petersen og Hoffmann og Christiansen nævner de såkaldte revisionister, der som danske Patricia Crone havde mod til at udfordre islamforskningens (og den islamiske traditions egen) vanetænkning. Crone nåede i sin gløvedige karriere at være lektor ved Oxford og Cambridge og sluttede som professor ved Institute of Advanced Studies ved Princeton.

I 1977 skrev hun sammen med Michael Cook en omstridt bog, "Hagarism: The Making of the Islamic World", hvor de i et helt andet omfang, end man tidligere havde set, brugte ikke-islamiske kilder til rekonstruktion af den tidlige islams historie. Skovgaard-Petersen afviser deres arbejde som udtryk for en periode i islamforskningen "med ret vidtløftige spekulationer om, hvordan historien alternativt kunne hænge sammen".

Vi får også at vide, at videnskab ikke blot går ud på at udkaste hypoteser, men "den går også ud på at prøve dem af". Om Crone, Cook og en anden betydningsfuld revisionist, John Wansbrough, må man forstå af Skovgaard-Petersens kronik og af Hoffmann og Christiansens: "Andre forskere tilbageviste dem" (Skovgaard-Petersen), altså revisionisternes letsindige spekulationer; men mon dog ikke det er at tage munden for fuld?

EN YNGRE GENERATION AF islamforskere som Michael Bonner, Stephen Shoemaker, Robert Hoyland, Sean An-

thony, Guillaume Dye, Emilio Gozales Ferrin, Carlos Segovia og den lidt ældre Fred Donner er gået videre i revisionisternes fodspor og har nuanceret og præciseret mange af deres tanker. Shoemakers seneste bog "A Prophet Has Appeared. The Rise of Islam through Christian and Jewish Eyes" fra i år er ikke alene tilegnet Crone, men er også en videreførelse af det projekt, hun og Cook indledte i "Hagarism". Hvad kan vi lære af alt dette, og hvor er det, at forskningen i tidlig islam i Danmark virkelig har noget at komme efter?

Hoffmann og Christiansen gentager i deres kronik tanken om Koranens tidlige tilblivelse. Og jo, der findes kulstof-14 dateret pergament med suraer fra et tidligt tidspunkt (cirka 568-645 – altså samtidig med og kort efter Muhammeds død i 632), men for det første har manuskripterne ikke været underkastet blæk-analyser (man kan jo altså godt skrive på ældre pergament), og for det andet er samlinger af enkeltsurar ikke det samme som en hel og færdigredigeret Koran. Vi er 100 år på den anden side af Muhammed, for vi har ikke-islamiske kilder, der omtaler muslimer som nogle, der er i besiddelse af særlige skrifter.

Johannes af Damaskus henviser omkring 730 til tekster, som i dag indgår i Koranen, men også tekster der ikke findes heri. Det peger, som man også umiddelbart vil forvente, på en langt mere kompliceret og langstrakt redaktionshistorie, der, som Shoemaker i bogen "The Death of a Prophet" (2012) argumenterer for, antagelig først blev endelig færdiggjort under al-Hajjaj i begyndelsen af det ottende århundrede.

■ Al videnskab begynder med nysgerrighed og viljen til at sætte egne fordomme på prøve med risiko for, at man må opfinde sin verden på ny.

Et andet interessant forhold er, hvordan den tidligste islam var rettet mod Jerusalem og Klippehelligdommen. Traditionerne om Mekka og Medina er senere. Ja, Mekka nævnes kun et sted i Koranen, og beredningen rettet mod Mekka og Ka'baen kom først til på et senere stadium, skønt der i Koranen et sted nævnes en forandring i beredning, men uden henvisning til Mekka (2:142-44).

DET GÆLDER OGSÅ, at Muhammed i de tidligste lag af Koranen blot er en blandt andre profeter. Han har endnu ikke opnået sin enestående status; men hvordan hænger det sammen med den traditionelle historie? Det er muligt, som særligt Donner argumenterer for, at den tidligste islam, de trofastes forsamlings, der er selvbetegnelse, var åben for både jøder og kristne, og at tilblivelsen af islam primært skal ses som reaktion på stridighederne inden for jødedommen om, hvorvidt der var en eller tre guder, og i kristendommen om en eller tre guder.

Islam går planken ud ved hårdnakket at forfægte en monoteisme: "Der er ikke nogen gud undtagen Gud, og Muhammed er hans sendebud." Sådan kunne man blive ved; men det korte af det lange er, som Shoemaker gør det klart; der er meget langt fra den senere muslimske tradition om Muhammed og den traditionelle skildring til den historiske Muhammed og den tidligste tilblivelse af islam; men deri ligner islam jødedom og kristendom. Det kunne være rart, hvis danske islamforskere kom ind i denne historiske diskussion og ikke nøjes med at afvise den som udtryk for vidtløftig revisionisme.